



L'autor menys conegut de l'Empordanet

Bepes té el mateix «genius loci» que Josep Pla

No hi ha literatura sense prosperitat, sense un coixí d'oci on forjar una educació, sedimentar lectures, construir una mirada. Al llibre *Escriptors a Palafrugell*, Xavier Xargay parla de la *Suro Connection*, ja que tots els escriptors que hi apareixen van sorgir d'una economia florent, basada en l'explotació de les alzines sureres i la conversió —excepcionalment ben remunerada— en taps. L'escriptor més conegut del rodal és Josep Pla, però també hi podríem afegir Àngel Ferran, Josep Martinell, Josep Vergés i tants d'altres menys coneguts. Avui tinc ganes de parlar de Josep Martí Clarà (Palafrugell, 1909 - Sant Andreu de Llavaneres, 1988), anomenat «Bepes», autor d'una trentena de llibres, cedits per la família a l'Ajuntament de Palafrugell, i que es poden consultar per Internet.

VICENÇ PAGÈS JORDÀ > TEXT

En vida, Bepes va publicar dos reculls: *Palafrugell, parada i fonda* (1959) i *Una volta a la muralla* (1984), tots dos escrits en «palafrugellenc», que diu ell. Llegint-los comprovem una vegada més que la literatura de Josep Pla no va sorgir del no-res. Bepes té el mateix *genius loci*, el mateix amor per la terra temperat per una ironia entre defensiva i idiosincràtica. Pla va viatjar, va exercir el periodisme internacional, va convertir l'escriptura en una professió. Bepes, en canvi, es va quedar al poble i va continuar escrivint sobre els costums i les llegendes locals. Ben mirat, però, un Pla no és més que un Bepes més viatjat i més llegit; o, si ho preferiu, un Bepes ve a ser un Pla naïf, menys tècnic, menys ambicions, però amb una mateixa base.

Les millors pàgines de *Palafrugell, parada i fonda* són les dedicades a l'ofici de taper, que Bepes exalça fins als límits de la mitologia i més enllà. A part dels diumenges, els tapers feien festa els dilluns, s'alimentaven a base de vi i pernil, llogaven algú perquè llegís en veu alta mentre ells treballaven, caçaven els millors bolets, no visitaven cap metge ni rentaven mai cap plat: «A la cuina només hi feien primers papers, com pertot» (aquí hem d'entendre que de les seves mans sorgien els arrossos més delicats). Els tapers, en definitiva, van ser els qui van cursar amb més èxit la carrera de saber viure bé. Bepes compara l'edat d'or d'aquest ofici mític amb fites com el descobriment de la impremta, de la roda o d'Amèrica. Aquest és el to del llibre: hiperbòlic i ultralocal, festiu i lleuger com una berenada a bosc.



Les millors pàgines de *Palafrugell, parada i fonda* són les dedicades a l'ofici de taper, que Bepes exalça fins als límits de la mitologia i més enllà

No queda clar si la joia dels tapers es va encomanar a la vila o si va ser a la inversa. En tot cas, Palafrugell, a les pàgines de Bepes, esdevé el paradís terrenal: «Bons alcaldes, jutges reverenciats, esplèndids flequers, admirables serenos, guàrdia-civils inactius, la felicitat, en fi». Disposen de tres festes majors i, a falta d'erudits, tenen els millors cantaires, confiters, barbers i cuiners, que és el que compta. Al capdavant, Bepes no dubta ni un segon si ha de triar entre un savi o un que sàpiga refer un allioli negat. Al seu Palafrugell qualsevol activitat culmina amb un àpat a Sant Sebastià, on no ve d'una hora.

Culmina o culminava? Tot i que *Palafrugell, parada i fonda* apareix l'any 1959, ja està amarat de nostàlgia. Més d'una vegada topem amb el *ritornello* «Quan Palafrugell era Palafrugell». També les platges estan tocades per la decadència. Sobre Tamariu, per exemple, Bepes escriu: «La gent s'ha de banyar a tandes, s'hi perden criatures com a les platges americanes de renom, i a la mar li ha arribat a fallar aquell punt de sal que tenia abans». En altres passatges del llibre, l'autor rememora el tren petit, la desapareguda sala de ball La Punxa, l'ampolla de rom que en els bars del poble anava inclosa en el preu del cafè.

En un altre dels textos, Bepes es pregunta per l'escaiença del terme Costa Brava per designar aquesta franja del litoral que en la majoria dels trams resulta tan poc tempestuosa: «El mot "Brava" a nosaltres ens fa pensar en els braus i les seves coses, en torejadors, "olés" i sang». Per contra —i fixem-nos en la textura de la prosa—, «hi ha llocs que la Costa sembla que baixi a l'aigua fent compliments, i platges i cales són dolces a tot ésser-ho. Són llocs fets expressament perquè hi faci sempre bon temps i mar degollada, per cantar-hi cançons de color de rosa i fumar-hi tabac de senyora».

L'anecdolari que aplega el llibre és considerable. Hi apareix en Met Xerraire —«el Rockefeller del congre»—, s'hi apleguen els fanàtics del peix, el fuster cantaire, els estudiants que «feien rodó» (campana), s'hi evoca el costum d'allotjar tants forasters com fos possible durant la festa major i un exvot situat a l'ermita de Sant Sebastià que tenia forma d'agulla de cosir saques i que resava «*Se la empasó y la hizo*». Trobaríem fets idèntics en altres contrades pròximes,



on les sobretauls, quan s'allarguen, prodiguen anècdotes similars en boca de la gent més escalivada. Fins i tot el llenguatge que Bepes anomena «palafrugellenc» coincideix amb el que encara es pot sentir en famílies velles de la Bisbal, de Verges o de Torroella de Montgrí, com ara les ioditzacions de *ju-nei* i els *cabeis*. En canvi és la primera vegada que veig el terme *refli* per referir-se a l'àrbitre, deformació de l'anglès *referee*.

A *Palafrugell, parada i fonda*, Bepes ens permet accedir a uns personatges ja desapareguts, al sabor d'unes paraules antigues, a un humor que encara se sosté, a un temps en què no hi havia res més rellevant que «fer un sofregit, trobar rovellons i fer la manilla». D'altres autors —empordanesos, selvatans o garrotxins, tant se val— s'hi refereixen amb un estil menys agradós, ja que no tothom sap conciliar tan bé la tradició col·lectiva i la gràcia personal. En canvi en els poemes que Bepes intercala amb les proses la rima el duu a llocs comuns, a un costumisme de segona mà, hereu de mirades menys memorables.

El text que l'Ajuntament de Palafrugell posa a disposició dels internautes és encapçalat per una dedicatòria de l'autor que condensa tota una manera de veure el món: «A l'amic Josep Martinell, que tan bé ha fet quedar Palafrugell tant de dia com de nit».

Vicenç Pagès Jordà és escriptor.

>> A la dreta, Josep Martí Clarà, àlies en «Bepes», (*Palafrugell, 1909 - Sant Andreu de Llavaneres, 1988*).

>> Al web de l'Ajuntament de Palafrugell es poden consultar trenta-cinc dels seus llibres. goo.gl/zlvrpO.



Palafrugell, a les pàgines de Bepes, esdevé el paradís terrenal: «Bons alcaldes, esplèndids flequers, guàrdia-civils inactius, la felicitat, en fi»